

u bijelom mantilu i pitam, trebaju li mene. Vraćam se i pošaljem bolničara Djuru pred doktora E., neka se vrati što brže u bolnicu. U malu papirnatu kesicu stavljam nekoliko tableta luminala i cedulju s adresom doktora Levyja, Djuro neka je preda Vašaliću u ruku. Djuro ode, a doktor E. dolazi, nije sreo Djuru, zabrinuta sam zbog adrese. Doktor G. se vraća autom, major i njegovu ženu su umrli, pucali su iz šume na njihov auto, major je mislio da je pukla guma na kotaču, izašao iz kola, pa su iz neposredne blizine pucali na njih. Soferu se nije ništa dogodilo. Kad je doktor G. stigao na mjesto, već je bio tamo doktor Lipković iz Smetice. Ravatelj doktor E. savjetuje doktoru G.-u, neka ide u činovnički dom i govori s velikim županom. Kasnije smo od doktora G.-a doznali, da sutra dolazi „preki sud.“ U krugu od dvadeset kilometara od Drvara nitko živ ne smije nikuda maknuti. Doktor E. smatra, da bi trebalo upozoriti Vašalića, da napusti svoju kuću.

Stižu nam ranjeni hrvatski domobrani, jedan je dobio metak u trbuh. U jedan sat poslije ponoći laparotomija. Uveče Nikola je htio puškom stražariti u hodniku, doktor E. je to odbio, jer u bolnici, ne trebamo oružja. To isto kaže sad ustašama koji hoće stražariti t. j. ustvari zaposjesti bolnicu. U to vrijeme saznajem, da je Jovo stigao s Vulićem, čitav je i zdrav. Ustaše su u Drvaru navodno zarobili tri „četnika“.

U 4 sata ujutro počinju pucati sa svih strana. Nemam pojma, što se događa. Dolaze ranjenici, hrvatski domobrani i ustaše, lakše ranjeni. Vidim sa prozora, kako Vulić kraj bolnice izlazi iz kuće, u kojoj stanuje, u vojničkoj bluzi s puškom u ruci. Neprestano previjamo i operiramo, a vani se stalno puca.

Oko 8 sati dolazi trčeci, omotanom rukom gostioničar Seidl sa gospođjom Petrović. Njen muž je inženjer, javio joj se iz zarobljeničkog logora oficira u Nje-mačkoj. Seidl je velika kukavica, u zadnje vrijeme su ga stalno plašili i baš sam jučer poslije podne čula, kako su mu ustanici naredili, da spremi za njih oružje na određeno mjesto. Seidl, k meni: „Nisam ranjen, poslali su me. Ustanici su zauzeli Drvar, i moju kuću na juriš. Proverite, da li nema ustaša u bolnici, jer ako ih ima, ustanici bi bili prisiljeni pucati na bolnicu.“ Naredjujem Jovi bez objašnjenja, neka ostane kod vrata i pazi, da nitko ne udje. Jovo oklijeva, kukavica je, ja mu vičem: „Što se bojiš, kad ja stojim kod drugih vrata! Nemoj ništa pitati, slušaj!“ Stojim tamo u bijelom mantilu, samo sam za tren otrčala

do operacione sale da kažem doktoru Eu.: „Ustanici su zauzeli Drvar!“

Ne stojim dugo kod vrata, jer dolaze ručnim granatama, revolverima radnici, ushićeni, radosni. U odijelu od zelenog baršuna simpatičan čovjek crnih očiju, Slavko Rodić. Na operacionom stolu leži neki domobran, musliman. Slavko mu pogladi lice, ne boj se, kaže mu, vas su prevarili, ali sad ste svi oslobođeni. Iste riječi kaže svima, jer obilazi cijelu bolnicu. Jedna je soba puna ranjenih domobrana. U prvom katu hodnik je pun žena. Tu je žena doktora G.-a i žena inženjera Velikopoljskog sa svojom uzetom kćeri, koja se liječi u bolnici, smrtno su uplašene zbog pucnjave. Napustile su bolesničke sobe od metaka, koji bi mogli uleteti kroz prozor. „Svi ste slobodni!“ — kaže Slavko gospođji G.

Između bolnice i kuće za liječnike leži na zemlji mrtvi domobran. Dva bolničara dižu leš na nosila, ja dotrčim i ugrabim sa zemlje pušku, te nosim je za njima u mrtvačnicu. U dvorištu bolnice leži drugi mrtvac na ledjima, raširenih ruku, lubanja mu je pukla, mozak se raspršio. Ne smije se ostaviti oružje da leži okolo, jer ustaše se svuda još bore.

Brijač iz susjedstva dolazi trkom: treba da ide jedan liječnik na brdašce, tamo ima ranjenika. Idem ja, velim, a doktor E. pristaje. Dvorište bolnice, ulice su prepune ljudi, prizor je nevjerovatan: svi imaju puške, svi susjedi, mesar, svi, svi. Crvene marame, sva su lica sretna, svi mi stižu ruku: „Kako ste?“ „Vrlo dobro.“ „Nikad bolje!“

Preko puta pred Seidlovom kućom Seidlov tast Ostojić pozdravlja me, lju-bi mi ruku. Ja i brijač ulazimo u kuću, otuda u vrt. Ali tek što smo stigli, pucanje otpočinje iznova i ne prekida se, ne možemo naprijed, ni nazad. Ležimo na trbuhu, ustajemo, ležimo, ustajemo i tako dospijemo preko ograda, jaraka do jedne raskrsnice. Na putu su svuda ležali, čučali ljudi s puškama, žene, djeca sklonili su se kraj ograda.

Pred kućom je neka klu-pica, sjedim, vraćam se u kuću poizmenično. U blizini se neka kućica zapalila. Prolazi gospođja Levy s drugim ženama, u Drvaru se ne može ostati.

Zovu me k drugim ranjenicima. Ima ih niže do-lje na groblju, žene, djeca, muškarci čuće među grobovima. U kukuruzištu iza neke livade od nekoliko stotina metara leži mlada žena ranjena u pluća. U grmu oko Vašalićeve kuće je improvizirano previjalište. Prolazim kraj dva velika logora, u jednome su oči-to zarobljenici, u drugome vidim poznate žene iz eva-kuiranih stanova. Stara gos-pođja Kukum pridje mi glas-

no plačući, četrnaestogodiš-nji joj unuk je ubijen na zbijegu, poznavala sam ga, bio je bistar, drag dečko.

Određila sam redosljed za otpremanje ranjenika u bolnicu i vraćam se u prvu kuću. Oko podne je. Palj-ba se stišava. Prvog ranje-nika su otpremili.

Bolnica je puna ljudi. Svuda okolo vidim krv. Gdje je Vulić? — pitam vi-še puta. Nisu ga još uhva-tili. Ustaše drže sokolanum, tvornicu celuloze, čak i pi-lanu. U jednoj od njih je Vulić sa svojim ustašama. Odjednom se pojavljuje Ni-kola, ogrće bijeli mantil kao da hoće raditi. Kažem jed-nome od naših ljudi: „Čov-ječe, to je nemoguće, bor-ba traje, sad Nikola ne mo-že biti bolničar ovdje!“ „Neka pomaže“ — odvrati mi. „Ne može biti, Nikola je ustaša.“ Čovjek shvaća, pošalje po neke ljude. Ni-kola je opkoljen, ne može pobjeći. Vidim izdaleka: smješka se, izgleda miran. Zašto je došao? Jeli dobio nalog? Ili je htio samo spasiti život? Odveli su ga nenapadno.

Vulića nisu još uvijek uhvatili.

Poslije podne u tri zovu me k nekom ranjeniku, na-vodno nije daleko. Idem istim putem kao prije pod-ne, ali sad se čuje samo izdaleka poneki pucanj. Prolazim ponovo pokraj logo-ra, jedan od njih čuvaju stražari. Naježim se, mislim na Nikolu. Put je krasan, ali mnogo dulji nego što su kazali. U jednom dvo-rištu sjede popadija i gos-pođja Madjarac, nude me kavom, ali nemam vremena, molim samo za času vode.

Na povratku opraštam se od vodića, najradije bih se vratila preko kolonije, ali kažu da je opasno. Krenem dakle prema raskrsnici, gdje sam bila prije podne. Vri-jeme i put su prekrasni. Ka-ko silazim prema bolnici, dolazi mi ususret žurno Vu-lić. Civilno je odjeven, bra-da mu je od jutra mnogo narasla, gologlav je, lice mu mirno, prepira se sa dvo-jicom pratilaca, ali ne glas-no. Ja nehotice ustuknem. Možda i ne, ali tako osje-ćam. Vulić me pogleda, ne pozdravlja. Ovako osjećam: ne pozdravljamo se.

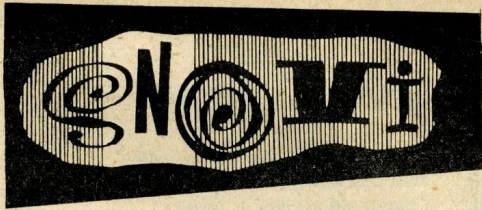
U bolnici se neprestano radilo, operacija je slijedi-la operaciju. Cijelu noć se čulo pucanje.

U ponedjeljak, 28., svuda svuda su izvješane crvene zastave. Na zidu bivšeg ustaškog stana ispisano je ćirilicom „Živio SSSR!“

Crvene marame, crvene kravate, pred bivšim utaš-kim stanom postrojani su muškarci, oko pedeset, ali nemaju svi oružja. Stupaju vojnički, pjevaju: „Maršira-la, marširala staljinska bri-gada...“

(Odlomak)

Irma SINKO

GABRIELA MISTRAL /1889-1957/

UZA ME SVIJEN

*Prameničiću puti moje
kog u sebi otkah ja,
prameničiću uzdrhtali,
spi uza me svijen ti!*

*Jarebica spi u žitu,
žito sluša srce njeno.
Ne plaši se ti ni daška,
spi uza me svijen ti!*

*Ja što sve sam izgubila,
dok ne zaspi, drhtim sva.
Ne silazi s mojih grudi,
spi uza me svijen ti!*

BALADA

*On sa drugom prodje
i videh ga ja.
Vetar blag je stalno
i stišan je put.
I te oči bedne
videše gde prodje!*

*Ide volić drugu
zemljom cvetnom svom.
Glog se razlístao;
leti pesme glas.
A on ljubeč drugu
cvetnom zemljom gre!*

*On poljubi drugu
pored žala tog;
kliznu mesec valom
ko narađžin cvet.
A krv mi ne prekri
sinje more to!*

*Ići će sa drugom
večno, večno, znam.
Blago nebo biće,
(čutljiv biće Bog).
I sa drugom on će
večno ići, znam!*

